

Каква мания е гръкомания?

Raymond Detrez (University of Ghent, Belgium)

В една своя статия за българската историография за пловдивските гърци, Василка Танкова се пита ”[к]ои, собствено, са индикаторите, въз основа на които номинираме някои пловдивски граждани като гръкомани: смесения брак, гръцкия език, гръцкото самосъзнание или обществените позиции?” (Танкова 2000: 172) Историкът който на тези въпроси би могъл да отговаря най-изчерпателно, с натрупано през години цяло богатство от познания и разбирания за присъствието в България на гърци и на гръцкия, без никакво съмнение е Надя Данова. Но нека да ми бъде позволено и на мене като на чужденец да се опитам да хвърля малко светлина ”отстрана” на феномена на българското гръкоманство. Ще обсъждам тук само един от индикаторите, а именно гръцкия език, какъвто се говорел в Пловдив през 19. век, и неговите социални функции.

*

Характерно за езиковата ситуация в Пловдив през първата половина на 19-и век, както и в повечето други балкански градове по това време, е масовото гръчезене на българското православно население, установило се в града. То е резултат на присъствието в града на патриаршеско духовенство и на гръкоезична търговска и занаятчийска дребна буржоазия, в състава на която влиза и големият брой погърчени българи), и която упражнява социален натиск върху останалото българско православно население да се погърчи и то. Погърчените българи или ”гръкоманите” в Пловдив се наричат ”гудили”.

В случая на Пловдив, под ’български език’ трябва да разбираме диалектните варианти на българския, които се говорят в пловдивския край, а именно източния вариант, характеризиращ се със силната редукция на гласните *e* и *o* и с архаичното произношение на *ѣ* като *ѐ*. (Младенов 1979: 348-53). При липса на български училища (до към средата на века) и на българоезична интелигенция, българският книжовен (стандартен) език – доколкото той тогава изобщо съществува – е известен само на неколцина образовани български имигранти (Найден Геров, Йоаким Груев и други).

Под ’гръцки език’ трябва да разбираме най-малко два варианта. Първият е архаичната и пуристка *катаревуса* (’очистващият се език’), която варира от ’строга’ до ’проста’ *катаревуса*. Тя се преподава в училището като книжовен език. От езика на еснафските кондики проличава, че през първата половина на 19. век тя влиза в употреба като писмен език и в Пловдив. (Апостолидис 1959: 304) Вторият вариант е народният гръцки, наречен *димотики* (’народният език’), които се говори като общ, всекидневен език. В Пловдив присъства и северогръцкият диалект, който се говори в северната част на гръцката езикова зона, в Тракия.

В самия град Пловдив, обаче, се говори един особен език. За него свидетелстват в своите мемоари и пътеписи няколко български автори от това време. Каравелов (1984: 425) го нарича ’гръко-българо-турско наречие’, а Моравенов ’гръцкият в Пловдив език’, ’пловдивски език’, ’диалектът на гудилите’ и ’гудилски’. (Моравенов 1984: 250, 109, 45, 169 респективно. Цифрите са отнасят към страниците в ръкописа, както в изданието на *Паметника*.) Маджаров (1968: 277-8) пише, че ’голяма част от пловдивското население говореше лошо и двата езика’. Апостолидис (1959: 304) нарича пловдивския гръцки ”крѐца” (смес).

Тъй като ”гудилският език” не се пишеше, в литературата намираме съвсем малко примери. Тук привеждаме такива български и гръцки думи, изрази и изречения,

които експлицитно или имплицитно се споменават като типични за начина на говорене на пловдивските българи и гърци.

(1) (...) като думаха *“Γκουντίλας της ‘Αγίας Παρασκευής”* вместо *“Γουδίλας της ‘Αγίας Παρασκευής”* [sic], първото по произношение туземско на гръцкият в Пловдив език (...). (Моравенов 1984: 250). Записано между 1865 и 1869.

(2) (...) а българите тогава [в]зеха дързост и подкачили вместо *“Ζήτω”* да им викат: **“Брашно! Който иска да измами правителството страшно.”** (Моравенов 1984: 360) Българите ‘разбират’ гръцката дума ζήτω (да живее) като ‘жито’ и подигравателно посрещат митрополит Хрисант с вика ‘брашно!’

(3) (...) гудили, които зачтото се научили думите: **“Η Βούζαμ τό Τσακατιμ η Κρατούναμ та κουμπатια [sic]”** и пет-шест още други гудилски думи (...). (Моравенов 1984: 363) Тилева и Нонева, които написали бележките към изданието на *Паметника*, дават следното обяснение: ‘Вероятно от гръцките думи: “вуза” – жаба; “цака” – мишеловка, капан; “кратуна” – глава; “комбатия” – може би от глаголната форма “комбазо” – хваля се, гордея се.’ (Моравенов 1984: стр. 259, бел. 560) Тъй като – μ на края на думата отговаря на μου (дат. пад. на личното местоимение εγώ, употребявано притежателно, вж. по-долу), значенията ‘жаба (ми)’ и ‘мишеловка (ми)’ за η βούζαμ и τό τσακατιμ стават доста съмнителни.

(4) **На български Анастасия говореше тъй, както говорят всички гъркини и, когато се наведеше над гергефа на някоя ученичка, тя я поучаваше с думите: шитничко да го сиес (...)** (Киркович 1927: 42) Отнася се до периода на второто и учителствуване в Пловдив през 1869-73.

(5) **[Ученичките] чакаха да чуят нейното весело ‘шбогом’.** Вж. (4)

(6) **‘Мари шихашара, кадя ходиш толко время по махалата?’** (Богоров 1983: 259) Записано през 1868.

(7) - **Коконам, перем днес, та поисках още едно корито у кокона Стойка.**” Вж. (6) Богоров продължава: ‘Тъй мъмреше една господарика пловдивка през прозореца на чикмата шестнадесетгодишната си дрипава и хубавелка слугиня (...).’ (Богоров 1983: 259)

(8) **Вали клечка сто дупка, на ми свириси о ветарос.** (Каравелов 1984: 426) Каравеловите *Записки за България и за българите* са написани през 1867 на руски, а излизат на български, обработени и обогатени, през 1874-78. Материалът обаче се отнася към младежките години на писателя. Превод: ‘Тури клечка в дупката, да не свири вятърът’ или ‘(...) да ми свири вятърът’ в зависимост от това дали ми се чете като гръцкото μη (не) или като българското ми (дат. пад. на личното местоимение аз). Значението не е ясно.

(9) **Тръкализи то тенджура ке булдиши то капаки.** Вж. (8) Превод: ‘Търкулила се тенджерата, че си намерила капака’. За датировката, вж. (8). Поговорката съществува и на гръцки (Κύλησε ο τέντζερης και βρήκε το καπάκι), на турски (Tencere tekerlendi, караği buldu) и на други балкански езици. Казва се за хора, които си приличат по някои недостатъци. (Икономов 1968: 258-9) Българска версия на тази поговорка се намира и в

Паметника на Моравенов (1984: 77): ‘изтърколи се тенджерата, та си намерила капака’.

(10) “**Pragmates kales! Fú-stá-nés ! Ká-mí-zó-les! Čorapi! Korzétēs!**” **vyvolává táhle červenousý Řek nebo bradatý žid (...).** (Toužimský 1885: 203) Пътни бележки от началото на осемдесетте година на 19-и век. Превод: “‘Хубави неща! Фустани! Ризи! Чорапи! Корсети!’ викаше разтегнато червеномустакати грък или брадат жид (...).” Гръцки думи; само *чорапи* е български. Гръцкото *τσουράπι* има мн. ч. *τσουράπια*. На формата *Pragmates* ще се върнем по-нататък. *Fustanes* не съществува: гръцката дума *φουστάνι* има мн. ч. *φουστάνια*, а *φούστα* има мн. ч. *φούστες*. Не е изключено, че Тоужимски като чех погрешно възпроизвежда гръцките думи.

Смесеният характер на гудилският език веднага бие на очи. Става дума за ‘code switching’ и ‘code mixing’ — “смяна и “смесване” на българския и гръцкия код (език), а то на фонетично, морфологично и синтактично ниво. За диалектната оцветеност на българските елементи на гудилския свидетелства списването от Богоров на думите *къде* и *време* като *кадя*, *время* (6), отразяващо архаичното източнобългарско диалектно произношение на *ѣ* като *ѐа*. (Младенов 1979: 99-102) В павликенския това произношение не съществува. (Младенов 1979: 305) Други фонетични особености като редуцията не са отразени в правописа.

Диалектната оцветеност на гръцките елементи е по-очевидна. Срещат се многобройни особености на северогръцкия диалект, говорен от мнозинството гърци в града – потомците на старото гръцко население на града и гръцките имигранти от Станимака (Асеновград) и околните гръцки села. (Costas 1979: 127; Кондосопулу 1994: 94)

В неударено положение *ο* и *ε* се редуцират и стават *υ* и *ι* респективно, докато *υ* и *ι* в неударено положение изчезват. (Асенова 1989: 21; Costas 1979: 127; Кондосопулу 1994: 94). Редуцията на *ο* и *ε* е свойствена също на източнобългарските диалекти, така че произношението на гръцки думи с български ‘акцент’ тук съвпада с диалектното гръцко произношение: (а) - *коконам* (7) < *κοκώνα μου*, ‘моя госпожо’. Кондосопулу (1994: 96) изтъква изчезването на *υ* в *μου* (дат. пад. на личното местоимение *εγώ*, употребявано притежателно) като особен случай, който в асеновградския гръцки води към форми като *πατέραζ-и*, ‘баща ми’. Същото явление се наблюдава в ‘гудилските думи’ η *βούζαи*, то *τσακαии*, η *κρατούаи* (3). (б) - *вали* (8) < *βάλε* (повел. накл. ед. ч. от *βάζω*, ‘слагам’. (в) - *булдишии* (9) < *μπούλντισε*, аорист ед. ч., тр. л. от *μπούλντιζω* [?], ‘намирам’. За *и* < *ε*, вж. долу.

Съгласните *с* и *з* се произнасят като *ш* и *ж* респективно, в някои региони обаче само пред *ε* и *ι* (Асенова 1989: 26; Кондосопулу 1994: 95): (а) - *ζήτω* (2) звучи като *жито*. (б) - *шихашара* (6) < *σιχασιάρα*, прилагателно, ед. ч. ж. р. от *σιχασιάρης*, ‘гнуслив’. (в) - *булдишии* (9) < *μπούλντισε*. (г) - *шитничко* (4) < *ситничко*. Произношението на българската дума е повлияно от северогръцкия говор. (д) - *шбогом* (5) < *збогом* показва, че *с* (и *з*) на гудилски не се произнасят като *с* като *ш* само пред *ε* и *ι*. Това обяснение обаче може да се оспорва. Киркович (1927: 42) разказва тук за една гъркиня, която се старае да говори български и постоянно обърква *с* и *ш*. Тя произнася и *шиеш* като *сиес* (4), може би в резултат на хиперкорекция. (е) - *тенджура* не произлиза от гръцкото *ο τέντζερες*, а от турското *tencere*, и не може да служи като пример на гръцкото произношение на (д)з като (д)ж.

В някои северогръцки говори думи като *δουλειές* и *ελειές* се произнасят *δουλές* и *елές*. (Кондосопулу 1994: 98) Това обяснява формата *πραγματές* (транскрибирано като *pragmates*) вместо *πραγμάτειες* < ед. ч. *πραγμάτεια*, ‘стока’ (10).

Гръцките γ и δ в гудилския се произнасят като g (γk) и d (νt): $\gamma k o u \nu t i \lambda a s$ вместо $\gamma o u d i \lambda a s$ (1). Българският език няма в своята консонантна система γ (gh) и интерденталните θ (th) и δ (dh). Каравелов подчертава колко е трудно произношението на гръцките θ и δ за българските ученици, отбелязвайки че ‘всичкото негово учение [като сирак в Пловдив] се заключава в проклетата *делта* и в безчовечната *тита*’, които ‘изведнъж не е в състояние да произнесе ни един телесен български език’. (Каравелов 1984: 432, 434) Макар че признанието на Каравелов ни кара да мислим, че произношението на γ , δ и θ като g , d и t може да се отстранява с учене, забележката на Моравенов (1) показва, че тази особеност все пак може да се смята за специфична за езика на погърчените българи, каквито са и гудилите, докато не е присъща на северогръцките говори.

Особен интерес представляват примерите на смесване на кодовете (code mixing), то ест смяна на кода (в практика: на езика) вътре в едно изречение. Липсват примери на смяна на кода между изреченията (code switching), което било по-често явление в езика на двуезични говорители. (Appel & Muysken 1988: 121)

Между примерите се намират четири изречения, които съдържат и гръцки и български думи, морфеми и синтактични особености. (6) и (7) са български изречения с по една гръцки дума: *шихашара* и *коконам*. В (8) и (9) гръцкият е граматически доминантният език, но се срещат и български думи.

Пример (8): (а) - *вали* < $\beta \acute{\alpha} \lambda \epsilon$, повел. накл., ед. ч. на гръцкия глагол $\beta \acute{\alpha} \lambda \omega$, ‘слагам’. (б) - *кличка* и *дупка* са български думи. (в) - *на* е гръцкият съюз $\nu \alpha$, ‘да’ или ‘за да’. (г) - *ми* най-вероятно е гръцката отрицателна частица $\mu \eta$, ‘не’; би могло да е и кратката форма на дат. пад. на българското местоимение *аз*. (д) - *сто* е типично гръцко сливане на предложението σ , ‘в’, ‘на’, с члена ед. ч., ср. р. *то*. Сливането е характерно за *димотики*; в *катаревуса* предлога и члена се пишат разделно: $\epsilon \iota \varsigma$ τό. (е) – *то* (*с-то*) и *о* (*о ветарос*) са респективно гръцкият член *то* (вин. = имен. пад., ед. ч., ср. р.), и *о* (имен. пад., ед. ч., м. р.). Членът се намира пред съществителното, както на гръцки, а не след него, както на български. (ж) - *о ветарос* е неутрализирано българско съществително *вятър*. При неутрализиране става дума за ‘the introduction of a morpheme that serves to nativize a word’ (Appel & Muysken 1988: 126). В случая, българската дума ‘се погърчва’ чрез прибавянето на гръцкото окончание $-o\varsigma$, показател за имен. пад., м. р., ед. ч.. (з) - *свиризи* < $[\nu \alpha]$ $\sigma \phi \upsilon \rho \acute{\iota} \zeta \eta$, подчин. накл., ед. ч., тр. л. на гръцкия глагол $\sigma \phi \upsilon \rho \acute{\iota} \zeta \omega$, ‘свирия’. *Свиризи* може обаче да се разбира и като българския глагол *свирия*, неутрализиран чрез гръцкото окончание $-i\zeta \omega$.

Пример (9): (а) - *тръкализи* има като основа българския глагол *тръкалям*. Окончанието $-и$ зи би могло да е гръцкото $-i\zeta \epsilon \iota$, изяв. накл., сег. вр., ед. ч., тр. л., или $-i\zeta \epsilon$, изяв. накл., мин. несвърш. вр., ед. ч., тр. л.. Най-вероятно, обаче, тук става дума за грешка, а трябваше да пише *тръкалиси* (или *тръкалиши*), изяв. накл., мин. свърш. вр., ед. ч., тр. л.. Това подсказва употребата на минало свършено време (‘*изтърколи*’) в една от българските версии на поговорката. В трите случая обаче става дума за български глагол, неутрализиран чрез прибавяне на гръцко окончание. (б) - Глаголът *булдиши* (*булдисам*, $\mu \rho \upsilon \lambda \nu t \acute{\iota} \zeta \omega$) явно е от хибридният общобалкански тип: глагол (от турски произход) + (турският) показател за минало време $-ti/-di$ + c (гръцкият показател $-σ-$ за аориста) + (в българския език, евентуално, показателят за сег. вр. и мин. несв. вр. $-в-$) + глаголно окончание за число и лице. Глаголи от този тип са ‘боя-ди-с-(в-)ам’, ‘кур-ди-с-(в-)ам’ и други. (Асенова 1989: 43) *Булдиши* е съставен от турския глагол *bulmak*, ‘намирам’ ($-tak$ е показателят за инфинитив) + *ди* + гръцкото окончание $-и$ и < $-σ \epsilon$ за изяв. накл., аорист, ед. ч., тр. л.. (в) Думата *ке* е гръцкият съюз *και*, ‘и’. (г) *Тенджура* е дума от турски произход, която обаче достатъчно се отличава и от турското *tencere* и от гръцката заемка (от турския) *ο τέντζερες* за да бъде смятана тук за

българска дума. И *капаки* е гръцка дума от турски произход (*kapak*), чийто български еквивалент е *капак*. Тук имаме работа с неутрализиране, ‘achieved by a word being phonetically identical or very similar in both languages.’ (Appel & Muysken 1988: 126) Като такива думи, които са ‘фонетично идентични или много подобни в двата езика’, могат да бъдат смятани и *тенджура* и *булдиши*, звучащи приблизително еднакво на български и на гръцки.

Гудилският език може да изглежда фантастичен, и при отсъствие на повече примери, и доста невероятен. Примерите (8) и (9) може да са стилизирани или ‘шаржирани’ от Каравелов, който не би изпуснал случая да се подиграва с гръкоманите и по повод езика им. Гудилският език обаче губи много от своя екстравагантен характер като се сравнява с асеновградския говор. И в него неудареното /o/ en /e/ се редуцират и неудареното изчезва. (Апостолидис, 1962, 161-166) Архаичните (според Апостолидис) *β*, *g* (*υκ*) and *d* (*ντ*) се запазват, макар не систематически. Разбира се, че произношението на *γ* като *υκ* и *δ* като *ντ* може да се обясни също чрез славянско влияние. Апостолидис споменава като български думи, използвани в асеновградския говор: *βιτσέρνικους* < *вечерник*, *νιμόυκας* < *не мога*, *ζιάμπα* < *жаба*, *ζήλα* < *жила*, *υκουστερίτσα* < *гуцер*, *βράτσα* < *врачка*, *ζακόν* < *закон*, *νέ νέ* < *ни ни*, *μπίκος* < *бик*. (Апостолидис, 1962, 165) Повече примери се срещат в речника на Скорделис: *βάδα* < *вада*, *βύδρα* < *видра*, *ζιάρα* < *жар*, *τσούμπριτσα* < *чубрица*, *λατίγκα* < *латинка*, *πριάспа* < *пряспа*, *στρέχα* < *стряха*. За асеновградския говор също така са характерни смяната и смесването на кодовете:

- ми стекиши сту *брего* = *μη στέκεσαι στο брега* (Не стой на брега)
- ту *шажань ех адреш лушпиш* = *το шажань έχει адреш лушпиш* (Шаранът има едри люспи)
- о еху триш *кожиш* ки ена *пърчбу* = *εγώ έχω τρείς кожии και ένα пърчбу* (Имам три кози и един пръч) (Хайтов, 1983², 315)

При опита да определим що за език е гудилският, трябва да имаме пред вид не само лингвистичните му особености, но и самото му функциониране в пловдивското общество през 19-и век. Българските автори, които са били ‘свидетели’ на този език, го смятат за един особен вид гръцки, използван от пловдивските гърчеещи се. На фона на оскъдната информация, гудилският действително ни се откроява като вариант на гръцкият език. Гръцкият се оказва доминантният език граматически, социолингвистично и психолингвистично. (8) и (9) са граматически гръцки изречения, с гръцки глаголни окончания, гръцки съюзи, гръцкия начин на членуване. В пловдивското общество през 19-и век, гръцкият е социално доминантният език: надмощието, което гръкоезичният духовен и търговско-занаятчийски елит упражнява в икономическо, социално, политическо и културно отношение, решава избора на езика в повече случаи в полза на гръцкия. Тази обществена йерархия, интериоризирана от горе-долу двуезични говорители, определя и езиковото им поведение, превръщайки ‘смяна’ към гръцкия в психологическа нагласа.

Силно присъстващата гръцка диалектна основа на гудилския дава повод да предположим, че в погърчването на българското население в Пловдив, решаващата роля играят всекидневните битови, професионални и роднински връзки с автохтонното гръцко население, което говори именно този диалект. Макар че много български гръкомани са минали гръцкото училище, влиянието на строгите норми на *катаревуса*, ако има изобщо, е незначително.

Гудилският е ‘смесен’ език, възникнал в резултат от взаимодействието на (езикови варианти на) българския и гръцкия. Реализацията му зависи от много

различни фактори като конкретните обстоятелства, в които се води разговора, от темата на разговора, която може да изисква употребата на специализирана терминология, от владенето на езика или езиците не само от говорителя, но и от слушателя. Така в (6) и (7) госпожата, която е гръкоезична (българка или гъркиня), се обръща към слугинята на вариант, близък до българския, тъй като слугинята ѝ не разбира (достатъчно) гръцки. Тези фактори водят към възникването на разни варианти вътре в самия смесен език. Appel & Muysken (1988: 19) различават в двуезично общество четири основни езикови варианта, които трябва да се възприемат по-скоро като континуум от варианти. На тези четири варианта в Пловдив през 19-и век отговаря в общи линии следното:

1. Българският, по-точно източнобългарски диалектен вариант
2. Източнобългарски диалектен вариант, повлиян от северогръцкия диалектен вариант
3. Северогръцкият диалектен вариант, повлиян от източнобългарския диалектен вариант
4. Гръцкият, по-точно северогръцкият диалектен вариант на *димотики* (или *катаревуса*)

Като погледнем на гудилския като на ‘език-процес’, то ест като почти индивидуален езиков вариант, възникващ в процеса на усвояването на единия език от говорител на друг език, бихме могли да смятаме четирите варианта горе-долу като основните фази в процеса на постепенното овладяване на гръцкия език от българоезичен говорител в специфичните социолингвистични условия в Пловдив през 19-и век. Тъй като притокът на нови български преселници в Пловдив е постоянен, има постоянно и доста масово присъствие в града на българи, които се намират в една от четирите фази на овладяването на гръцкия език и говорещи на съответния вариант.

Но едва ли българските ‘свидетели’ на езиковата ситуация в Пловдив биха споменавали за ‘пловдивския гръцки’ или ‘гудилския’ като особен език, ако той би бил само едно ‘учебно’ явление, засягащо хората само в кратък, преходен период от живота им, докато не овладяват гръцкия език изцяло. Гудилският не може напълно да се обяснява като ‘език-процес’. Той е и ‘език-резултат’. Най-характерните за гудилския език примерите (8) и (9) са крайно атипични като изречения на българоезичен в процеса на овладяване на гръцкия език. Необяснимо е например защо български говорител, запознат със спрежението на гръцките глаголи в различни времена и наклонения, не знае такива прости гръцки думи като *клетка*, *дупка* и *вятър*. Примерите (8) и (9) не са и изречения на български говорител, който се стреми да говори гръцки (по-точно вариант 4) колкото може по-безупречно, както предполага ‘езикът-процес’.

Оправдано е да си представим гудилския като пловдивски гръцки, развил се в постоянен, многовековен контакт на гръкоезични с българското население във и около града. Гърчещите се българи в Пловдив научават именно този смесен вариант, който от лексикална гледна точка не им се струва много чужд. Можем да предположим, че масовото присъствие на българи, които говорят на вариантите 2 и 3, засилва още българското влияние върху гудилския.

Като гледаме на гудилския като на ‘език-резултат’, оказва се, че особеностите на гудилския могат да се запазват в средата на гудилите, да се предават от поколение на поколение и да се разпространяват. По такъв начин, гудилският вариант се развива в пълноценен, самостоятелен вариант, в ‘a language in its own right’. (Blommaert & Meeuwis 1998: 80) Ако е така, можем да се запитаме доколко гудилският наистина трябва да се смята като резултат на смесване на два кода (езика). Знаят ли гудилите от второто и още повече от третото поколение двата кода или по-скоро са ‘едноезични в

смесен код” (*monolingual in a mixed code*)? (Blommaert & Meeuwis 1998: 81). Може би в този смисъл трябва да разбираме съобщението на Маджаров, че ‘голяма част от пловдивското население говореше лошо и двата езика’. (Маджаров 1968: 277-8) В случая на ‘едноезичност в смесен код’, отделните български и гръцки елементи в гудилския губят ‘етническата’ си означеност (*markedness*) и стават направо ‘гудилски’ думи. Това е така преди всичко с обсъдените неутрализирани думи, които в този случай не се ‘погърчват’, но се ‘погудилияват’ (термин, използван многократно от Моравенов като синоним на “гърчечат”).

Като търсим връзката между ‘език’ и ‘идентичност’, имайки пред вид наличието на ‘едноезичност в смесен код’, можем да се запитаме дали при гудилите става дума за някаква двойна ‘българо-гръцка’ идентичност или за една особена ‘гудилска’ идентичност. Като ‘самостоятелен език’, гудилският отговаря на особеното място, което гудилите заемат в пловдивското общество през първата половина на 19-и век. Те не искат да бъдат идентифицирани като българи не толкова по етнически, отколкото по класови причини: българите са селяните и представляват точно тази социална категория, над която гудилите с много труд са се издигнали. От друга страна, гудилите не искат да бъдат етнически гърци. Живеейки в преднационалната ера, етническата идентичност за тях не е важна; те се чувстват на първо място православни християни. Петко Славейков пише за българите в Пловдив, че “[т]ие не търсят да станат гърци, а искат да бъдат римляни (ромей), затова когото от тях да попитам какъв е, той отговаря на гръцки език: Его ими Ромеос (Аз съм римлянин). Така лъжат онези, които имат жителите в Пловдив за гърци.” (Славейков 1851) Но за тяхната идентичност е характерна и социалната им принадлежност на дребната буржоазия. Именно техният език е гудилският. Те не трябва да знаят безупречно гръцки; по всяка вероятност ще бъдат осмивани от другите гудили ако се стараят да говорят ‘чист’ гръцки. Пристигнали от селото, новите граждани на Пловдив желаят да станат дребни търговци и занаятчии. Това е таванът на техните амбиции и за да осъществят тази мечта, напълно им е достатъчно да владеят не гръцки, а гудилски: с този език се приемат като ‘гудили’ и се различават от българските ‘селяни’. В Пловдив българите не учат гръцки и не стават гърци; те учат гудилски и става гудили. Все докато национализмът не ги поставя пред избора: да бъдат ‘прави гърци’ или ‘прави българи’. Тогава говоренето на език, компрометиран с присъствието на елементи от езика на ‘противника’, вече става недопустимо.

Използвана литература

Асенова, П. (1989), Балканско езикознание, Наука и изкуство, София.

Богоров, И. (1983), *И се започна с ‘Български орел’*, Български писател, София.

Икономов, Н. (1968), *Балканска народна мъдрост*, БАН, София.

Каравелов, Л. (1984), *Събрани съчинения в дванадесет тома*, т. 4, Български писател, София, 367-501.

Киркович, Р. (1927), *Спомени*, Печатница ‘Камбана’.

Маджаров, М. (1968), *Спомени*, Български писател, София.

Младенов, С. (1979) [1926], *История на българския език*, БАН, София.

Моравенов, К. (1984), *Паметник за пловдивското християнско население в града и за общите заведения по произносно предание*, Издателство 'Христо Данов', Пловдив.

Славейков, П. Р. (1851) "Продължение на Отговора заради Българското в Пловдив училище", Цариградски вестник, 13 октомври.

Танкова, В. (2000) Българската историография за гърците в Пловдив. - В: Παπαστάθης, Ι., (ed.), Θεσσαλονίκη και Φιλιππούπολη σε παράλληλους δρόμους. Ιστορία, τεχνή, κοινωνία. (18ος-20ός αιώνας)/Солун и Пловдив и тяхното успоредно историческо, културно и обществено развитие (XVIII-XX век). Πολιτιστική Εταιρεία Επιχειρηματιών Βορείου Ελλάδος, Θεσσαλονίκη.

Хайтов, Н. (1983²) *Асеновград в миналото*. Пловдив: Христо Г. Данов.

Appel, R. & P. Muysken (1988), *Language contact and bilingualism*, Edward Arnold, London.

Blommaert, J. & W. Meeuwis (1998), 'A monolectal view of code-switching. Layered code-switching among Zairians in Belgium.' – B. Auer, P. (ed.), *Code-Switching in Conversation. Language, Interaction and Identity*, Routledge, London & New York, 76-100.

Costas, P. (1979), *An Outline of the History of the Greek Language*, Ares Publishers, Chicago.

Toužimský, J. (1885), 'Plovdiv I', *Květy*, 7, 196-204.

Апостолидис (1959) — Αποστολίδης, Κ. Μ., *Η της Φιλιππουπόλεως ιστορία από των αρχαιοτάτων μέχρι των καθ' ημάς χρόνων*, Έκδοσις της ενώσεως των απανταχού εξ Ανατολικής Ρωμυλίας Ελλήνων, Αθήνα.

Апостолидис (1962) — Αποστολίδης, Κ. Μ., *Ο Στενίμαχος*, Έκδοσις της ενώσεως των απανταχού εξ Ανατολικής Ρωμυλίας Ελλήνων, Αθήναι

Кондосопулу (1994) — Κοντοσοπούλου, Η., *Διάλεκτοι και ιδιώματα της νέας ελληνικής*, Αθήνα.

Скорделис (1861) — Σκορδέλης, Β., "Ανάλεκτα τινά περί της επαρχίας Φιλιππουπόλεως", *Πανδώρα* 11, 447-476.